

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРИНЧЕНКА
ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ «УНІВЕРСУМ»

Циклова комісія суспільних дисциплін і правознавства

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з науково-методичної та
навчальної роботи
Олексій ЖИЛЬЦОВ
« 09 » « 09 » 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОСНОВИ РИМСЬКОГО ПРАВА

для студентів

спеціальності *081 Право*
освітньої програми *Право*
освітньо-професійного ступеня *фаховий молодший бакалавр*

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРИНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02138/01
Навчальний відділ
моніторингу якості освіти
Програма № *0964/21*
« *09* » « *09* » 2021 р.

Київ – 2021

Розробник: Березовська М.Г., викладач циклової комісії суспільних дисциплін і правознавства Фахового коледжу «Універсум» Київського університету імені Бориса Грінченка.

Викладач: Березовська М.Г., викладач циклової комісії суспільних дисциплін і правознавства Фахового коледжу «Універсум» Київського університету імені Бориса Грінченка.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні циклової комісії суспільних дисциплін і правознавства

Протокол від 28 серпня 2021 року № 1

Голова циклової комісії Юлія РЯБОКОНЬ

Робочу програму перевірено
« 04 » Вересня 2021 р.

Заступник директора
з навчально-методичної роботи Зоя ГЕЙХМАН

Заступник директора
з навчальної роботи Яніна КАРЛІНСЬКА

Пролонговано:

на 20_/20_ н.р. _____ (_____), «__» 20__ р., протокол № _____
(підпис) (ІПБ)

на 20_/20_ н.р. _____ (_____), «__» 20__ р., протокол № _____
(підпис) (ІПБ)

на 20_/20_ н.р. _____ (_____), «__» 20__ р., протокол № _____
(підпис) (ІПБ)

Пролонговано:

на 20_/20_ н.р. _____ (_____), «__» 20__ р., протокол № _____
(підпис) (ІПБ)

на 20_/20_ н.р. _____ (_____), «__» 20__ р., протокол № _____
(підпис) (ІПБ)

на 20_/20_ н.р. _____ (_____), «__» 20__ р., протокол № _____
(підпис) (ІПБ)

на 20_/20_ н.р. _____ (_____), «__» 20__ р., протокол № _____
(підпис) (ІПБ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання
	денна
Вид дисципліни	обов'язкова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Загальний обсяг кредитів / годин	3/ 90
Курс	2
Семестр	3
Кількість змістових модулів з розподілом	3
Обсяг кредитів	3
Обсяг годин, в тому числі:	90
Аудиторні	48
Модульний контроль	6
Семестровий контроль	-
Самостійна робота	42
Форма семестрового контролю	залік

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Основи Римського права» є формування у студентів, як майбутніх висококваліфікованих спеціалістів, необхідного базису знань, правового мислення, професійного праворозуміння та правової культури шляхом засвоєння принципів та норм правової спадщини Давнього Риму.

Завдання навчальної дисципліни «Основи римського права» полягає у засвоєнні студентами основних інститутів та норм римського права, опанування сучасних підходів до права як до міри свободи та справедливості.

У студента мають бути сформовані такі предметні компетентності:

- систематичному, глибокому та всебічному оволодінні студентами теоретичною базою римського приватного права: історією становлення та розвитку окремих правових інститутів цивілістики, римською юридичною термінологією;
- розумінні правової природи основних інститутів та еволюції норм римського приватного права;
- правильному застосуванні класичних норм та інститутів римського приватного права у практичній діяльності шляхом усвідомлення механізмів рецепції та їхнього місця у національній правовій системі;
- засвоєнні класичних принципів римського права, позитивних моделей їх правозастосування для подальшого вдосконалення законодавства в умовах реформування політичної та правової системи України;
- опануванні аксіологічних підходів до права як до міри свободи та справедливості.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент має набути таких компетентностей:

Номер в освітній програмі	Зміст компетентності	Номер теми, що розкриває зміст компетентності
Фахові компетентності		
ФК-2	Здатність до складання процесуальних документів, логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.	
ФК-10	Уміння визначати елементи цивільних правовідносин, підстави їх виникнення, зміни та припинення, розробляти проекти цивільно-правових договорів та інших документів у сфері сімейних відносин.	
ФК-14	Уміння визначати межі караності суспільно-небезпечних діянь, підстави та умови звільнення від кримінальної відповідальності та покарання, самостійно розробляти проекти кримінально-процесуальних документів.	

Предметні компетентності		
	здатності характеризувати предмет та основні положення сімейного, речового, зобов'язального, спадкового та процесуального права класичного періоду Стародавнього Риму;	1-15
	здатності пояснити місце римського приватного права у системі сучасних юридичних дисциплін, його роль у процесі формування світогляду професійного правника;	1-5 1-15
	здатність розкрити та проаналізувати періодизацію розвитку римського права, становлення його фундаментальних інститутів;	1-4
	готовність визначити критерії поділу римського права на приватне та публічне;	1-5
	вміння узагальнювати, систематизувати та сприймати інформацію щодо механізмів рецепції норм римського права;	1-15
	здатність характеризувати джерела римського приватного права;	1-2
	готовності працювати з джерелами римського цивільного права та тлумачити норми римського приватного права;	1-15
	вміння творчо використовувати юридичні конструкції, запозичені з римського приватного права,	1-15
	знання та вміння грамотно використовувати юридичну термінологію, розроблену римськими юристами, що виражає зміст класичних принципів різних галузей права;	1-15
	вміння на основі норм римського права розв'язувати конкретні юридичні казуси;	3-15
	здатність пояснювати зміст основних інститутів римського цивільного права;	2-4
	вміння оцінювати сучасне цивільне право, сімейне право та практику застосування його положень з точки зору цінностей римської юриспруденції;	1-15

3. Результати навчання за дисципліною:

У результаті вивчення дисципліни «Основи римського права» студент:

- самостійно складає проекти необхідних актів застосування норм міжнародного права (ПРН 6)

- розробляє проекти процесуальних документів у справах цивільної юрисдикції (ПРН 12)
- визначає особливості статусу громадянина, іноземця та біженця в законодавстві різних країн світу (ПРН 18)
- знає, розкриває, пояснює основні норми та положення римського приватного права;
- узагальнює, систематизує та сприймає інформацію щодо рецепції римського права;
- визначає та порівнює правовий статус суб'єктів римського приватного права, об'єм їхньої правосуб'єктності;
- застосовує окремі норми римського приватного права при вирішенні казусів;
- пояснює сутність та класифікацію джерел римського приватного права, принципи римського права;
- визначає правові засоби врегулювання цивільно-правових спорів на підставі норм римського приватного права;
- пояснює поняття, форми та структуру договорів; стадії їх укладення; вказує підстави недійсності договорів за римським приватним правом;
- визначає підстави для застосування механізмів цивільно-правової відповідальності у римському приватному праві;
- пояснює порядок використання класичних принципів римського права у сучасних умовах правозастосування та уникає правопорушень у професійній діяльності.

4.

Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

	Назва змістових модулів, тем	Розподіл годин між видами роботи						Самостійна
		Аудиторні						
		усього	лекції	семінари	практичні	лабораторні	індивідуальні	
Змістовний модуль I. Історія та рецепції Римського права.								
1	Вступ. Предмет і система ОРЦП	7	2					5
2	Рецепція Римського приватного права.	11	4	2				5
3	Рецепція Римського права в Україні.	7	2					5
4	Джерела римського права.	4	2	2				
	<i>Модульний контроль</i>	2						
	Всього	31	10	4				15

**Змістовний модуль II. Класичне Римське приватне право.
Суб'єкти цивільних правовідносин. Сімейне право.**

5	Суб'єкти цивільних правовідносин. Сімейне право	7	2					5
6	Сімейне право	9	2	2				5
7	Позови	11	4	2				5
	<i>Модульний контроль</i>	2						
		29	8	4				15

Змістовний модуль III. Речове та зобов'язальне право

8	Речі та їх класифікація. Право власності	8	4					
9	Зобов'язальне право	2	2					
10	Контракт. Договори як види зобов'язань	10	4	2				6
11	Позадовісні зобов'язання. Спадкове право	8	2	2				6
	<i>Модульний контроль</i>	2						
	<i>Всього</i>	30	12	4				12
		90	30	12				42

***із врахуванням МКР**

5. Програма навчальної дисципліни

**МОДУЛЬ I.
ІСТОРІЯ ТА РЕЦЕПЦІЇ РИМСЬКОГО ПРАВА**

Лекція 1. Вступ. Предмет і система ОРПП (2 год.)

Вступ. Предмет курсу "Основи римського приватного права". Етапи розвитку римського приватного права та їхня характеристика. Критерії поділу римського права на приватне і публічне. Основні системи римського приватного права: jus civile, jus gentium, jus praetorium та їхня характеристика. Рецепція римського приватного права та його роль у розвитку права наступних суспільних формацій. Значення вивчення римського приватного права.

Основна література: 1,2,3,4,5. Додаткова література: 2,3,5,9.

Лекція 2-3. Рецепція Римського приватного права. (4год.)

Рецепція римського приватного права та його роль у розвитку права наступних суспільних формацій. Рецепція Римського права у Східній Європі. Дигести та Інституції: загальна характеристика. Рецепція Римського права у Західній Європі. Континентальний та англосаксонський типи рецепції. Проторецепція. Значення вивчення римського приватного права.

Семінар 1. Рецепція Римського права (2 год.)

Лекція 4. Рецепція Римського права в Україні. (2год.)

Загальні положення. Рецепція римського права в Середньовічному українському

праві. Римське право в Російській імперії. Латентна рецепція римського права в СРСР. Римське право і цивілістика незалежної України. Римське право в Україні XXI ст. (III тисячоліття).

Лекція 5. Джерела римського права (2 год.)

Пізнання джерел римського приватного права. Форми права у Римській державі. Звичай, звичаєве право. Закон. Імператорські конституції та їх види. Преторський едикт та його кодифікація. Форми діяльності римських юристів. Кодифікація Юстиніана та її значення.

Семінар 2. Джерела римського права (2 год.)

Основна література: 1,2,3,4,5. Додаткова література: 2,3,7,12.

МОДУЛЬ II. КЛАСИЧНЕ РИМСЬКЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО. СУБ'ЄКТИ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН. СІМЕЙНЕ ПРАВО.

Лекція 6. Суб'єкти цивільних правовідносин. Сімейне право (2 год.)

Поняття особи (суб'єкта права) в римському приватному праві. Правоздатність і дієздатність. Їх види. Чинники, які впливають на зміну правоздатності та дієздатності. Поділ людей в Римі та їхнє правове становище. Опіка та піклування. Поняття юридичної особи (*universitas*). Виникнення та припинення юридичної особи. Види юридичних осіб.

Лекція 7. Сімейне право (2 год.)

Поняття сім'ї. Агнатичне і когнатичне споріднення. Лінії та ступені споріднення. Види шлюбу в Римі. Конкубінат. Умови та порядок укладення шлюбу. Способи припинення шлюбу. Особисті та майнові відносини між подружжям у шлюбі. Батьківська влада та її припинення. Узаконення та усиновлення. Взаємовідносини батьків і дітей (особисті та майнові).

Основна література: 1,2,3,4,5. Додаткова література: 2,5,12,13

Семінар 3. Сімейне право. Особисті та майнові відносини в сім'ї (2 год.)

Лекція 8-9. Позови (4 год.)

Досудові способи захисту порушених прав. Стадії римського цивільного процесу.

Види процесу: легісакційний, формулярний, екстраординарний. Судочинство (судді і суди) в Римі. Представники в суді. Виконання судового рішення. Особливі засоби преторського захисту порушених прав. Поняття та види позовів. Позовна давність. Поняття, переривання та зупинення строку позовної давності.

Досудові способи захисту порушених прав. Стадії римського цивільного процесу. Види процесу: легісакційний, формулярний, екстраординарний. Судочинство (судді і суди) в Римі. Представники в суді. Виконання судового рішення. Особливі засоби преторського захисту порушених прав. Поняття та види позовів. Позовна давність. Поняття, переривання та зупинення строку позовної давності.

Основна література: 1,2,3,4,5. Додаткова література: 2,3,5,16.

Семінар 4. Позови. Судочинство (судді і суди) в Римі (2 год.)

МОДУЛЬ III. РЕЧОВЕ ТА ЗОБОВ'ЯЗАЛЬНЕ ПРАВО

Лекція 10-11. Речі та їх класифікація. Право власності (4 год.)

Поділ майнових прав на речеві і зобов'язальні. Поняття та класифікація речей у римському приватному праві. Поняття та види плодів. Поняття володіння. Розмежування володіння і держання. *Corpus possessionis* та *animus possessionis*. Види володіння. Захист володіння. Похідні володільці.

Поняття права власності. Власність і володіння. Обмеження права власності. Види права власності. Поняття преторської (бонітарної) власності. Способи набуття права власності. Поняття права спільної власності. Повноваження співвласників. Позови, якими захищалося право власності та їхня характеристика. Поняття та види прав на чужі речі. Поняття та види сервітутів. Емфітевзис та суперфіцій. Поняття та види застави.

Основна література: 1,2,3,4,5. Додаткова література: 2,5,7,12.

Лекція 12. Зобов'язальне право (2 год.)

Поняття і підстави виникнення зобов'язання. Види зобов'язань. Сторони в зобов'язанні. Заміна сторін. Виконання зобов'язання. Наслідки невиконання зобов'язання. Засоби забезпечення виконання зобов'язання. Поняття і види вини. Відповідальність за чужу вину. Поняття шкоди в римському праві.

Основна література: 1,2,3,4,5. Додаткова література: 2,3,16,17,18.

Лекція 13-14. Контракт. Договори як види зобов'язань (4 год.)

Поняття договору (контракти і пакти). Структура договору. Класифікація

договорів. Порядок укладення договору. Оферта і акцепт. Сіналагматичний договір. Умови дійсності договору в римському праві. Випадки визнання договору недійсним. Укладення договорів за допомогою представника.

Основна література: 1,2,3,4,5. Додаткова література: 2,7,12,16.

Семінар 5. Договори як види зобов'язань (2 год.)

Лекція 15 Позадоговорні зобов'язання. Спадкове право (2 год.)

Римська система контрактів. Відмінності між контрактами і пактами. Поняття та види пактів. Безіменні контракти і причина їхньої появи у римському праві. Особливості та види вербальних і літеральних договорів. Реальні договори. Відмінність між договорами позики і позички. Відмінність між договорами поклажі і позички. Особливості та види консенсуальних договорів. Визначення договору купівлі - продажу. Елементи договору купівлі-продажу. Евікція речі та її юридичні наслідки. Види найму в римському праві. Піднайм: умови і наслідки його застосування. Відмінності між договорами найму особистих послуг та підряду. Відповідальність за ризик випадкової загибелі речі за договором підряду. Особливості договорів доручення і товариства.

Поняття спадкового права. Види і форми спадкування в римському праві. Спадкування за заповітом. Умови дійсності заповіту. Поняття обов'язкової частки. Коло осіб, яким належала ця частка. Спадкування за законом (в квіритському праві, в преторському праві, за імператорським законодавством до Юстиніана, за законодавством Юстиніана). Спадкове представництво. Спадкова трансмісія. Прийняття спадщини. Права і обов'язки спадкоємців. Відповідальність спадкоємця за борги спадкодавця. Спадкова субституція та її види. Легат. Фідеїкоміс.

Основна література: 1,2,3,4,5. Додаткова література: 2,3,7,12,16.

Семінар 6. Позадоговорні зобов'язання. Спадкове право (2 год.)

6. Контроль навчальних досягнень

6.1 Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Навчальні досягнення студентів із дисципліни «Основи римського права» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

вид роботи	максима	Модуль 1	Модуль 2	Модуль 3
------------	---------	----------	----------	----------

	льна кількість балів за один вид роботи	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
1. Відвідування лекцій	1	5	5	4	4	6	6
2. Відвідування семінарів	1	2	2	2	2	2	2
3. Відвідування практичних	1						
Робота на семінарському занятті	10	2	10	2	20	2	10
Робота на практичному занятті							
Виконання завдань для самостійної роботи	5	3	15	3	15	3	12
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25	1	23
Разом			57		64		53
Максимальна кількість балів		174					
Розрахунок коефіцієнта		1,74					

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії оцінювання

№ з/п	Назва теми	Кількість балів
1	Джерела римського права	5
2	Сімейне право.	5
3	Речі і їх класифікація.	5
4	Контракт. Договори. Позадовірні зобов'язання	5
5.	Право власності	5
6.	Позови	5
7.	Суб'єкти приватного права	6
8.	Суб'єкти цивільних правовідносин	6
	Разом	42 бали

Критерії оцінювання самостійної роботи.

5 балів – завдання виконані в повному обсязі, студент має системні, дієві знання, володіє понятійним апаратом, відповіді на запитання вичерпні й аргументовані, не мають помилок.

4 бали – робота виконана в повному обсязі, але має деякі неточності і незначні помилки; достатньо високий рівень загальної обізнаності з предмету та адаптивності при доборі потрібного матеріалу.

3 бали – поверхневе знання змісту тем з дисципліни, труднощі при використанні понятійного апарату, відсутність міцних логічних зв'язків і послідовності у розумінні навчального предмету.

2 бали – студент знайомий з матеріалом, але не виділяє основних положень, допускає суттєві помилки, які викривлюють зміст, не вміє користуватися термінологією і поєднувати теоретичні засади з практичним їх втіленням.

1 бал – не виявляє розуміння матеріалу, має розрізненні знання, допускає грубі помилки, обсяг виконаного завдання менше 20%.

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Форма проведення модульного контролю – модульна контрольна робота

Форма проведення – письмова.

Час проведення – 80 хвилин.

Максимальна кількість балів: 25 балів

Критерії оцінювання:

Письмові відповіді на теоретичні питання (розв'язання юридичних задач) оцінюються в залежності від правильності та повноти відповіді.

Виконання тестових завдань оцінюється в 1 бал за кожен правильну відповідь

6.6. Шкала відповідності оцінок

Кількість балів	Оцінка
100-90	Відмінно
82-89	Дуже добре
75-81	Добре
69-74	Задовільно
60-68	Достатньо
0-59	Незадовільно

7.

Навчально-методична карта дисципліни «Основи римського права»

Разом: 90 год., лекції – 30 год., семінарські заняття – 12 год.
самостійна робота – 42 год., підсумковий контроль – 6 год.

Модулі	Змістовий модуль I				Змістовий модуль II			Змістовий модуль III			
Назва модуля	Історія та рецепції Римського права				Класичне Римське приватне право. Суб'єкти цивільних правовідносин. Сімейне право			Речове та зобов'язальне право			
Лекції	1	2-3	4	5	6	7	8-9	10-11	12	13-14	15
Дати											
Теми лекцій	Вступ. Предмет і система ОРП	Рецепція Римського приватного права	Рецепція Римського права в Україні	Джерела римського права	Суб'єкти цивільних правовідносин. Сімейне право	Сімейне право	Позови	Речі та їх класифікація. Право власності	Зобов'язальне право	Контракт. Договори як види зобов'язань	Позадоговірні зобов'язання. Спадкове право
Теми семінарських занять		Семінар 1. Рецепція Римського права (2 год)		Семінар 3. Джерела римського права (2 год.)		Семінар 3. Сімейне право. Особисті та майнові відносини в сім'ї (2 год.)	Семінар 4. Позови. Судочинство (судді і суди) в Римі (2 год.)			Семінар 5. Договори як види зобов'язань (2 год.)	Семінар 6. Позадоговірні зобов'язання. Спадкове право (2 год.)
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота				Модульна контрольна робота			Модульна контрольна робота			
Підсумковий контроль	залік										

8. Рекомендована література

Базова

1. Підпригора О.А., Харитонов Є.О. Римське право [Текст] : підручник / О. А. Підпригора, Є. О. Харитонов. - 4-те вид. - Київ : Юрінком Інтер, 2014. - 525 с.
2. Основи Римського приватного права // Підручник // За загальною редакцією В.І. Борисової та Л.М. Баранової // Харків, «Право». - 2008. - 226 с.
3. Римське приватне право : Курс лекцій / - Львів, 2019.- 136 с.
4. Орач Є.М., Тищик Б.Й. Основи римського приватного права: Курс лекцій. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 272 с.
5. Харитонов Є.О. Основи римського приватного права: Конспект лекцій. – 4-е вид., перероб.і допов. – Х.: ТОВ «Одіссей». – 2019. – 312 с.

Допоміжна

1. Вовк В.М. «Жіноче питання» у Римському праві /В.М.Вовк // Науковий вісник. – 2008. - №3
2. Вовк В.М. Юридична рівність у римському приватному праві /В.М.Вовк // Адвокат. – 2009. - №6(105)
3. Глиняна К.М. Вплив римського права на становлення та розвиток сучасного права Європи //Актуальні проблеми держави і права: Збірник наукових праць. - Одеса: Юридична література, 2004. - Вип. 23. С. 190-195
4. Гончаренко В.О. Система договорів римського права та деякі питання її рецепції в сучасному цивільному законодавстві України / В.О.Гончаренко // Університетські наукові записки. – 2005. - №3(15). – С.121-125
5. Орач Є.М., Тищик Б.Й. Основи римського приватного права: Навч. посібник. –Львів: ЛНУ, 2000.
6. Основи римського приватного права: Курс лекцій. - К.: Юрінком Інтер, 2000.
7. Підпригора О.А., Харитонов Є.О. Римське право. – К.: Юрінком, 2003.
- 11.Підпригора О. А. Римське приватне право: Підручник для студентів юрид. спец, вищих навч. закладів: Вид. 3є, перероб. та доп. - К: Видавничий Дім «ІнЮре», 2008. - 440 с.
12. Рабінович С.П. Natura Hominus як джерело права (за творами римських юристів) / С.П. Рабінович // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2008. - №3 (Д)
- 13.Римське право (Інституції). – Х.: «Одіссей», 2003. –288с.
14. Рибачок В.А. Становлення інституту іпотеки та механізму оформлення іпотечних договорів за часів римського права / В.А.Рибачок // Часопис Київського університету права. – 2009 - № 3. – С.150-156

15. Харитонов Є.О. Джерела приватного (цивільного) права // Актуальні проблеми держави і права: Зб. наук. праць. Вип.11. – Одеса: Юрид. л-ра, 2001. – С.226-229.
16. Харитонов Є.О. Історія приватного права Європи: Західна традиція. – Одеса, 2001.
17. Харитонов Є.О. Римське приватне право: Конспект лекцій. Практикум. – Х., 2000.

12. Інформаційні ресурси

<http://pravo.biz.ua/content/002/> Основи римського приватного права: Навчальний посібник - Львів: Ред.-вид. відділ Львів, ун-ту, 2000. - 238с.

http://www.franko.lviv.ua/faculty/pravo/rymske_pravo.html Правничий коледж ЛНУ імені І.Я.Франка. Лекції з римського цивільного права.

<http://librarium.110mb.com/pravo/rympr/rympravo.html> Підпригора О.А., Харитонов Є.О. Римське право.